نامه ها درباره ابوالفضل مصفی

- ابوالفضل مصفی، استاد دانشگاه و نویسنده، متولد ۱۲۰۲ تفرش.
- اخذ مدرک دیپلم ادبی از مدرسه دارالفنون، ۱۲۲۰.
- اخذ مدرک لیسانس ادبیات‌فارسی از دانشسرای عالی، ۱۲۲۵.
- اخذ مدرک فوق‌لیسانس ادبیات‌فارسی از دانشگاه تهران، ۱۲۲۲.
- اخذ مدرک دکترای ادبیات فارسی از دانشگاه تهران، ۱۲۴۲.
- عضو هیأت علمی دانشگاه تبریز از سال ۱۲۴۸ تا ۱۲۵۷.
- تدریس در مدارس مختلف و همچنین تدریس در دانشگاه تهران و دانشگاه آزاد از سال ۱۲۵۷ تا ۱۲۷۵.
- تألیف مقالات متعدد و چاپ آن در نشریات مختلف و تألیف کتابهای:
۱- فرهنگ ده هزار واژه از دیوان حافظ
۲- با حافظ بیشتر آشنا شویم
۳- فرهنگ اساطیری و تاریخی شاهنامه
۴- فرهنگ اصطلاحات نجومی، همراه با واژه‌های کیهانی در شعر فارسی
۵- مجموعه شعر رهاورد
۶- دفتر شعر بدرود

واژه های کیهانی

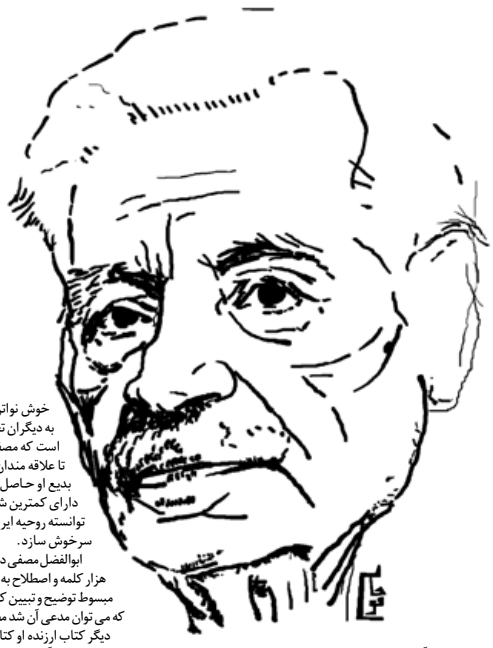

شاید به خاطر روحیه انزواطلبانه و درون گرایانه و یا به علت به اصطلاح شکسته نفسی و متمرکز شدنش بر آثار تحقیقی و تألیفی باشد که درجامعه ما چندان نامش شناخته شده نیست ولی آثار متعدد و گرانسنگ او مانند «فرهنگ اصطلاحات نجومی» و «فرهنگ ده هزار واژه از دیوان حافظ» گواه روشنی بر روحیه پژوهشی و کنجکاوانه او است.

ابوالفضل مصفی متولد ۱۳۰۲ تفرش است که تحصیلات ابتدایی و دبیرستانش را در مدارس مختلف و ازجمله در دبیرستان حکیم نظامی قم (اولین دبیرستان تأسیس شده در قم) طی می کند و دیپلمه علمی شناخته می شود و در مدرسه دارالفنون هم مدرک دیپلم ادبی دریافت می کند. ازجمله معلمان نامدار او باید به نام دکتر محمودحسابی و احمدبیرشک اشاره کرد.

در سال ۱۳۲۱ موفق می شود به دانشسرای عالی تهران راه یابد و در رشته ادبیات فارسی مشغول تحصیل گردد. دراین ایام، مطالب سیاسی، اجتماعی و ادبی مختلفی از او در روزنامه های رایج آن روزگار به چاپ می رسیده ازجمله در روزنامه کسری.

در سال ۱۳۲۵ فارغ التحصیل شده و سه سال در سبزوار به تدریس ادبیات می پردازد، سپس به قم رفته و علاوه بر اشتغال به کار تدریس، در همین شهر است که متأهل می شود.

در مقاطع بعدی، تحصیلاتش را در کارشناسی ارشد و دکترای ادبیات فارسی در دانشگاه تهران ادامه می دهد و برای تدریس در دبیرستان به قم برمی گردد و به تدریس می پردازد و مدتی هم مدیر دبیرستان صدوق و حکیم نظامی می شود.

در ایام اقامتش در قم، اولین ماهنامه قم را باعنوان «پیکار مردان» با کمک کسانی همچون آیت الله مکارم شیرازی به چاپ می رساند. مجله ای که مطالب فرهنگی و اجتماعی چاپ می کرده و پس از مدتی هم کار انتشار آن دچار توقف می شود.

ابوالفضل مصفی رساله اش باعنوان «اختران فلکی در شعر فارسی» را زیرنظر دکتر لطفعلی صورتگر تهیه و با درجه عالی از آن دفاع کرده است.

در دوره های مختلف تحصیل اش در دانشگاه از محضر ادبا و شخصیت های مشهوری چون بدیع الزمان فروزانفر، اقبال آشتیانی، ملک الشعرای بهار، محمدمعین، رشید یاسمی و دهخدا بهره مند می شود.

او به یاد می آورد در جریان ملی شدن صنعت نفت و با عملی شدن فروش اوراق قرضه توسط دولت دکتر مصدق، اوراق قرضه های متعددی خریداری می کند.

او که مدت ۱۰ سال در دانشکده افسری هم ادبیات فارسی و منطق را درس می داده، در سال ۱۳۴۸ به همراه خانواده عازم تبریز می شود و کار تدریس در دانشگاه تبریز را آغاز می کند. او که زادگاهش در نقاط گرمسیری ایران است و درهمان مناطق هم درس خوانده و رشد و نموداشته، به آب و هوای سردسیری تبریز هم عادت می کند و حتی معتقداست که در تبریز اصلاً مریض نشده.

ازمیان آثار شعرای ایرانی، علاقه و ارادت خاصی به حافظ دارد و این علاقه و ارادت را با نوشتن کتاب هایی درمورد سروده های حافظ متجلی ساخته.

او اعتقاد دارد: «راز دلبستگی به دیوان خواجه شیراز، نه فقط درمعانی بکر و لطایف حکمی با کلام قرآنی و صورتگری او در کارگاه دیده و خیال است، بلکه در موسیقی دل انگیز شعر او است و در سماع جاودانه ای که از تلفیق حیرت آور کلمات ترتیب داده است. سماعی که ساز عشق، در آن از همه جا خوش نواتر است.» به نظر مصفی، حافظ نمی خواهد خود را به دیگران تحمیل کند و این منتهای فروتنی او است. و اینگونه است که مصفی کوشیده راهی را بپیماید و آثاری را عرضه کند تا علاقه مندان حافظ و اشعارش بتواند درک درستی از غزلیات بدیع او حاصل کنند؛ شاعری که در میان نامداران شعر فارسی، دارای کمترین شعر است ولی با همین حدود پانصد غزل است که او توانسته روحیه ایرانیان و خارجیانی همچون گوته آلمانی را شاداب و سرخوش سازد.

ابوالفضل مصفی در کتاب فرهنگ ده هزار واژه ازدیوان حافظ موفق شده هزار کلمه و اصطلاح به کار برده شده در دیوان حافظ را در دو جلد به صورت مبسوط توضیح و تبیین کند و با در نظر گرفتن اعتبار چنین کتابهایی از او است که می توان مدعی آن شد مصفی یکی از حافظ شناسان عصر ما می باشد.

دیگر کتاب ارزنده او کتاب «فرهنگ اصطلاحات...» است که منوچهر مرتضوی درباره آن نوشته است:

«مؤلف کوشیده است تا جایی که مقدور بوده اصطلاحات نجومی و تقویمی را که در ادبیات ایران استعمال شده است همراه با واژه ها و استعارات و تعبیرات مربوط در شعر فارسی گردآوری بکند و فهارس متعددی که در پایان کتاب ترتیب داده، بر ارزش فرهنگ می افزاید و استفاده مراجعان را آسان می سازد ولی با توجه به وسعت دامنه اصطلاحات نجومی و کثرت و تنوع استعارات و تعذر تتبع و استقصای کامل در منابع نجومی و دیوان ها و منظومه های شعر فارسی، ارائه کاری بی نقص و جامع در چنین زمینه ای دشوار و پهناوری با فرصت محدود و مقدورات علمی موجود توقعی غیرمنصفانه خواهد بود.»

مرتضوی همچنین می نویسد:

«کوشش مؤلف، مشکور و در خور تحسین است و بی تردید فرهنگ حاضر، مطالعه کنندگان و علاقه مندان ادب فارسی و معارف ایرانی را سودمند خواهد بود.» مصفی معتقد است که ادب فارسی و متون نظم و نثر مربوط به این ادب صرفاً گنجینه بی انتهای مفاهیم و ابداعات و توصیفات بی نظیر در خصوص جنبه های زندگی نیست، بلکه در آن انعکاس دانش های کهن که علم نجوم در شمار قدیمی ترین آنها است، هم جای خاص خود را دارد.

او معتقد است که فهم بسیاری از متون فارسی کهن، بدون آشنایی قبلی با مصطلحات نجومی، به ویژه نجوم احکامی دشوار به نظر می رسد. مصفی اعتقاد دارد اگر کتاب «اصطلاحات نجومی»اش خدمتی ولوناچیز به فرهنگ ایران باشد، به لحاظ ابراز حق شناسی، مدیون تشویق و راهنمایی کریمانه دکتر منوچهر مرتضوی و همچنین مهدی محقق، قاضی طباطبایی، دکتر امیر خانی، دکتر ناصر بقایی و دکتر بهروز بوده است.

او توضیح می دهد: «در این فرهنگ به بهانه توضیح واژه های فلکی و مصطلحات نجومی در شعر، به یاری مآخذ مختلف علم هیأت و نجوم و آوردن بسیاری از کنایات و تعبیرات شاعرانه درباره آسمان و شکل کلی آن و خورشید و ماه و دیگر اجرام ثابت و سیار و نیز ذکر موارد و اشارات مربوط به ادب عامه درباره افلاک و اختران، سعی کرده ایم علاوه بر نشان دادن وسعت تأثیر اینگونه مسائل در شعر، با ذکر شواهد تا حدی نحوه رویارویی و درگیری سخنوران را با مباحث فلکی و معتقدات نجوم حشوی و احکامی نشان دهیم.»

اگرچه کتاب «فرهنگ اصطلاحات نجومی» می تواند به مثابه یک نوع دایرة المعارف نجومی برای فارسی زبانان باشد ولی مؤلف اعتقاد دارد که:

«تنها ادعایی که می توانم بکنم این است که به قدر توانایی خویش کوشیده ام با رعایت امانت، فرهنگی به وجود آورم که پژوهندگان ادب فارسی را به کار آید و آنان را از مراجعه بسیار به مآخذ کمیاب و متفرق برای دستیابی به مفاهیم واژه ها و مصطلحات نجومی تا حدی بی نیاز سازد.»
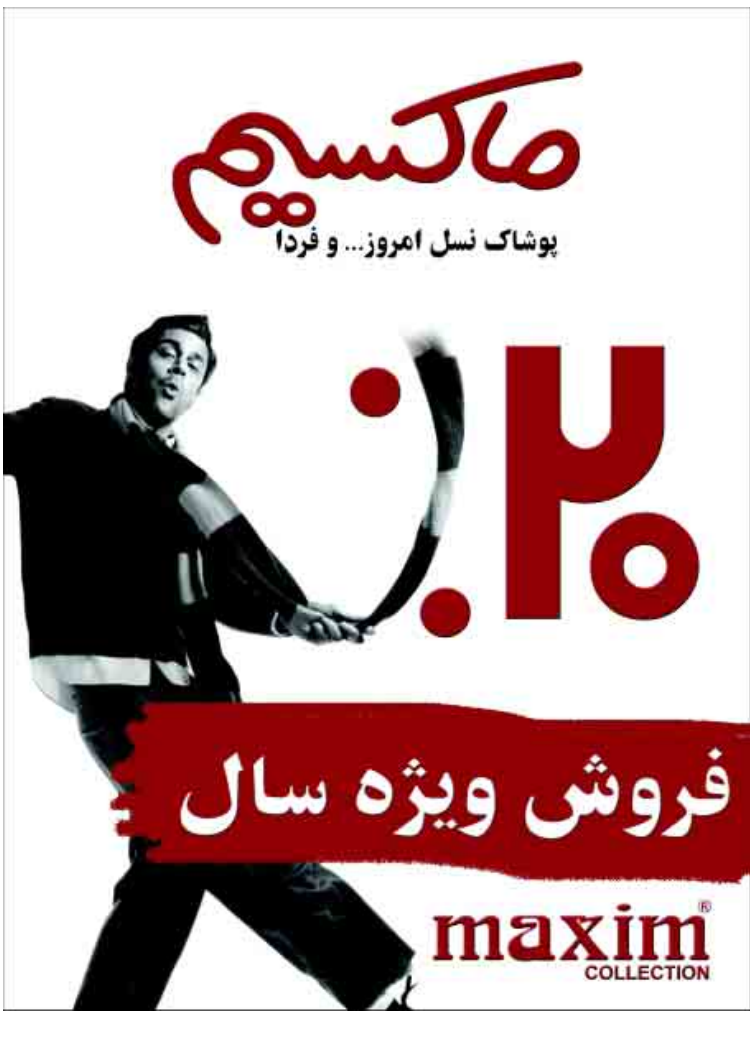
مصفی که در سفرهای متعددش از اماکن و آثار مختلفی بازدید کرده، موزه لوور پاریس، برج ایفل و اجساد مومیایی شده را دیده و برایش جالب توجه بوده اند ولی از دیدن مناطق و آثار داخل کشور هم لذت برده است و از اینکه آثار باستانی تخت جمشید مورد تخریب و کم توجهی قرار گرفته اظهار تأسف می کند. او علاقه زایدالوصفی به کشور دارد و با احساس خاصی بیان می کند که عاشق زندگی و زنده بودن است.